

Číslo: 6110/2022 – 2023

SPRÁVA

o výsledkoch školskej inšpekcie

vykonanej v dňoch od 17. 04. 2023 do 18. 04. 2023

Názov kontrolovaného subjektu	
Základná škola s materskou školou Jána Bakossa, Bakossova 5, Banská Bystrica	
Zriaďovateľ	Mesto Banská Bystrica

Vedúci zamestnanci kontrolovaného subjektu:

Mgr. Janka Danihlíková, riaditeľka školy

Mgr. Janka Roletzká, zástupkyňa riaditeľky školy pre 1. stupeň

Mgr. Iveta Miklošková Vinarčíková, zástupkyňa riaditeľky školy pre 2. stupeň

Mgr. Lenka Štolecová, zástupkyňa riaditeľky školy pre materskú školu

V súlade s poverením na **tematickú inšpekciu** č. 6110/2022 – 2023 zo dňa 12. 04. 2023 **inšpekciu vykonali:**

Mgr. Ivana Hrončeková, školská inšpektorka,

ŠIC Banská Bystrica

.....

Mgr. Jana Bieliková, školská inšpektorka,

ŠIC Banská Bystrica

.....

PaedDr. Katarína Mužíková, školská inšpektorka,

ŠIC Banská Bystrica

.....

Ing. Petra Vetráková, školská inšpektorka,

ŠIC Banská Bystrica

.....

1 PREDMET ŠKOLSKEJ INŠPEKcie

Stav vzdelávania žiakov cudzincov – odídenčov z Ukrajiny

1.1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE

Kontrolovaným subjektom bola ploorganizovaná štátna mestská základná škola s materskou školou s vyučovacím jazykom slovenským, tematická inšpekcia bola vykonaná v organizačnej zložke základná škola. Škola registrovala 394 žiakov, z nich sa 184 vzdelávalo v primárnom a 210 v nižšom strednom vzdelávaní. Ku dňu konania inšpekcie škola evidovala 31 žiakov odídenčov z Ukrajiny, z ktorých 19 navštevovalo triedy primárneho vzdelávania a 12 triedy nižšieho stredného vzdelávania. Výchovno-vzdelávací proces zabezpečovalo 37 pedagogických zamestnancov – 25 učiteľov, 6 vychovávateľiek, 5 pedagogických asistentov a školská špeciálna pedagogička. Odborní zamestnanci ani zamestnanci ovládajúci ukrajinský jazyk v škole nepôsobili, školský podporný tím nebol zriadený.

1.2 ZISTENIA A ICH HODNOTENIE

Zaraďovanie žiakov odídencom do vzdelávania

Škola vyhovelá všetkým zákonným zástupcom, ktorí na základe žiadosti prejavili záujem o prijatie žiaka odídencu z Ukrajiny na základné vzdelávanie¹. Zákonní zástupcovia ju kontaktovali z vlastnej iniciatívy. Podľa vyjadrenia riaditeľky školy mal zriaďovateľ prehľad o počte žiakov odídencom v škole, do ich prijímania však v aktuálnom školskom roku nezasahoval. Škola **zaraďovala** žiakov do ročníkov na základe veku². Z priestorových, personálnych a finančných dôvodov vedenie školy neuvažovalo o zriadení samostatných tried pre žiakov odídencom a začleňovali ich do **bežných tried**, kritériom bol čo najnižší počet ukrajinských žiakov v triede³. Riaditeľka školy uviedla, že pri vyššom počte žiaci odídenci vytvárali v triede skupinky a klesala tak efektívnosť osvojovania si slovenského jazyka (SJ) a ich začleňovania do kolektívu. Keďže sa škole zvolený model osvedčil, mala v pláne v ňom aj naďalej pokračovať. Škola vydala po prerokovaní v pedagogickej rade i v rade školy dodatok k školskému vzdelávaciemu programu pod názvom „Vzdelávanie cudzincov“⁴, v ktorom deklarovala princípy súvisiace s ich zaraďovaním a vzdelávaním⁵. V **učebnom pláne** neboli zrealizované žiadne úpravy, mierne zmeny v obsahu vzdelávania uplatňovali učitelia jednotlivých predmetov individuálne s ohľadom na jazykovú, ale aj vedomostnú zdatnosť ukrajinských žiakov. Niektorí žiaci odídenci 9. ročníka sa dobrovoľne zúčastňovali prípravy na externé testovanie zo slovenského jazyka a literatúry (SJL) organizovanej formou doučovania. **Fluktuácia** žiakov odídencom bola v škole pomerne vysoká. Podľa slov riaditeľky školy boli učitelia nútení neustále prispôbovať vzdelávacie aktivity a postupy novoprijatým žiakom, no komplikácie spôsobovala pri vedení pedagogickej dokumentácie len v prípadoch, keď zákonný zástupca neodhlásil žiaka odídencu zo školy korektným spôsobom. Neospravedlnenú absenciu žiakov odídencom škola neevidovala.

Aktivity školy na podporu osvojenia slovenského jazyka žiakmi odídenkami

Z rozhovoru s riaditeľkou školy a triednymi učiteľmi vyplynulo, že jazyková úroveň jednotlivých žiakov odídencom sa líšila. Na prekonávanie jazykovej bariéry im škola **vytvorila** overené **nástroje** - učiteľky SJL poskytovali možnosť individuálneho doučovania v poobedňajších hodinách, zabezpečila im pomoc slovenského spolužiaka, v prípade potreby využívali asistenciu rovesníkov ukrajinskej a ruskej národnosti, ktorí sa v škole vzdelávali už viac rokov. Oslovení učitelia potvrdili, že v edukácii používané postupy prispôbovali **individuálnym** jazykovým i vedomostným požiadavkám žiakov, na eliminovanie jazykového hendikepu sa zameriavali zvlášť v adaptačnom období po príchode žiaka odídencu do školy. V predchádzajúcom školskom roku im pri vzájomnej komunikácii pomáhala ukrajinsky hovoriaca pedagogická asistentka, v súčasnosti učitelia a žiaci ovládajúci ruský jazyk. Škola v minulom i aktuálnom školskom roku žiakom odídencom zabezpečila základný **kurz štátneho**

¹ spis žiaka odídencu obsahoval okrem žiadosti zákonného zástupcu aj potvrdenie udelenia tolerovaného pobytu na území SR, potvrdenie o zaradení žiaka do konkrétneho ročníka a triedy, potvrdenie o zdravotnej spôsobilosti dieťaťa a v prípade prijatia žiaka z inej školy aj rozhodnutie o prijatí žiaka prestupom

² výnimočne v predchádzajúcom šk. roku zohľadnili na žiadosť rodičov rodinné vzťahy a zaradili dvoch súrodencov do jedného ročníka

³ za optimálny počet považovala riaditeľka školy 2 ukrajinských žiakov v triede

⁴ s platnosťou od 01. 11. 2022

⁵ adaptačný proces, zaraďovanie do tried, hodnotenie a klasifikácia, organizovanie kurzov štátneho jazyka, vzdelávanie pedagogických zamestnancov

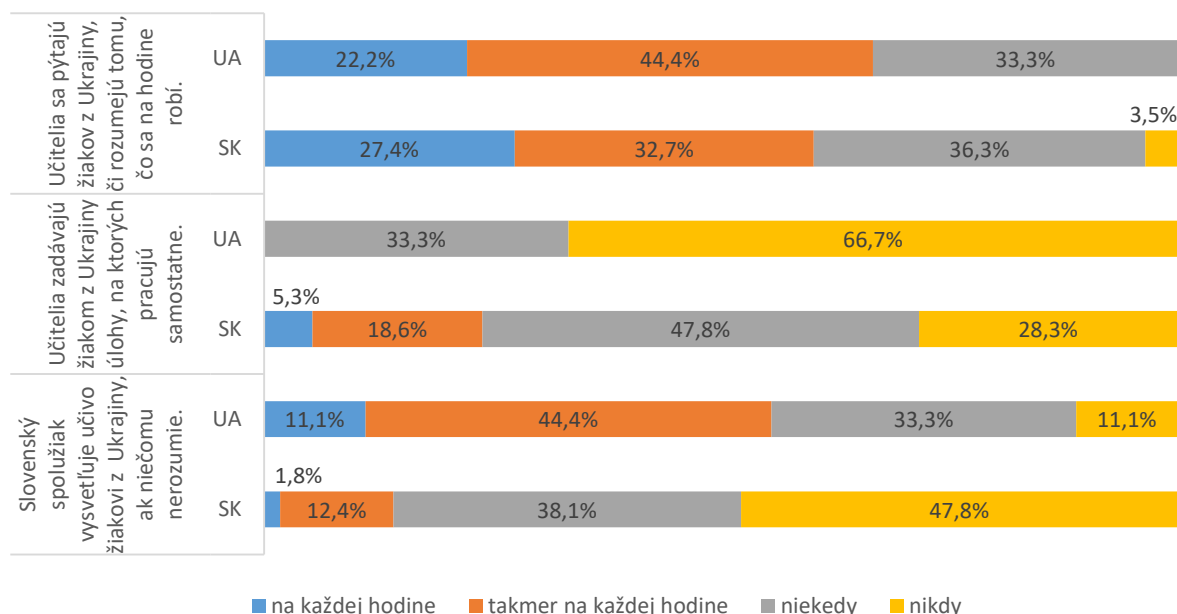
jazyka pre deti cudzincov⁶ pod vedením pedagogických zamestnancov školy spĺňajúcich kvalifikačné predpoklady. Do kurzu sa nezapájali najmä žiaci, ktorí sa v popoludňajších hodinách pripájali k online vzdelávaniu na ukrajinskej škole.

Podmienky na odstránenie edukačných bariér žiakov odídencom

Diagnostiku formou vstupného preskúšania na určenie úrovne ovládania SJ, vedomostí a zručností žiakov odídencom škola nevykonávala, triedni učitelia v rozhovore potvrdili, že ju zisťovali priebežne počas vyučovacieho procesu. Stupeň osvojenia si SJ bol podľa ich vyjadrenia podmienený dĺžkou pobytu žiaka odídencsa na Slovensku. Žiaci rozumeli jednoduchým vetám a frázam, s väčšou pomocou dokázali i komunikovať, žiaci primárneho vzdelávania zvládli aj konverzáciu o bežných témach. Úroveň vedomostí a zručností žiakov odídencom bola podľa názoru učiteľov porovnateľná s úrovňou slovenských žiakov a súvisela s ich intelektuálnymi schopnosťami, vyššiu mieru poznatkov preukazovali v predmete matematika v nižšom strednom vzdelávaní. V primárnom vzdelávaní ich slovná zásoba ovplyvňovala mieru osvojenia si vedomostí v predmetoch prírodoveda, prvouka a vlastiveda.

Individuálny výchovno-vzdelávací plán zo SJL škola vypracovaný nemala, obsah vzdelávania učitelia v závislosti od osvojenej lexiky žiakov čiastočne zjednodušovali. Opýtaní učitelia uviedli, že **postupy a nástroje** na odstraňovanie edukačných bariér spočívali vo využívaní online prekladačov, dvojjazyčných učebných materiálov (pracovné listy) získavaných z edukačných portálov, obrázkových kartičiek, tabuliek, prekladaní kľúčových pojmov do ukrajinčiny, ale hlavne v individuálnom prístupe, pri ktorom si učitelia overovali porozumenie učivu žiakmi odídencomi, opätovne im ho vysvetľovali pomalším tempom a jednoduchšou formuláciou viet, s čím v zadanom dotazníku súhlasila viac ako polovica ukrajinských i slovenských žiakov (Graf 1). Obe skupiny žiakov sa zhodli v tvrdení, že učitelia žiakom z Ukrajiny nezadávali samostatné úlohy. Rozdielny názor mali na rovesnícke učenie, ktoré potvrdila len väčšina ukrajinských žiakov (55,5 %).

Graf 1 Podpora učiteľov a spolužiakov na vyučovacích hodinách žiakom odídencom

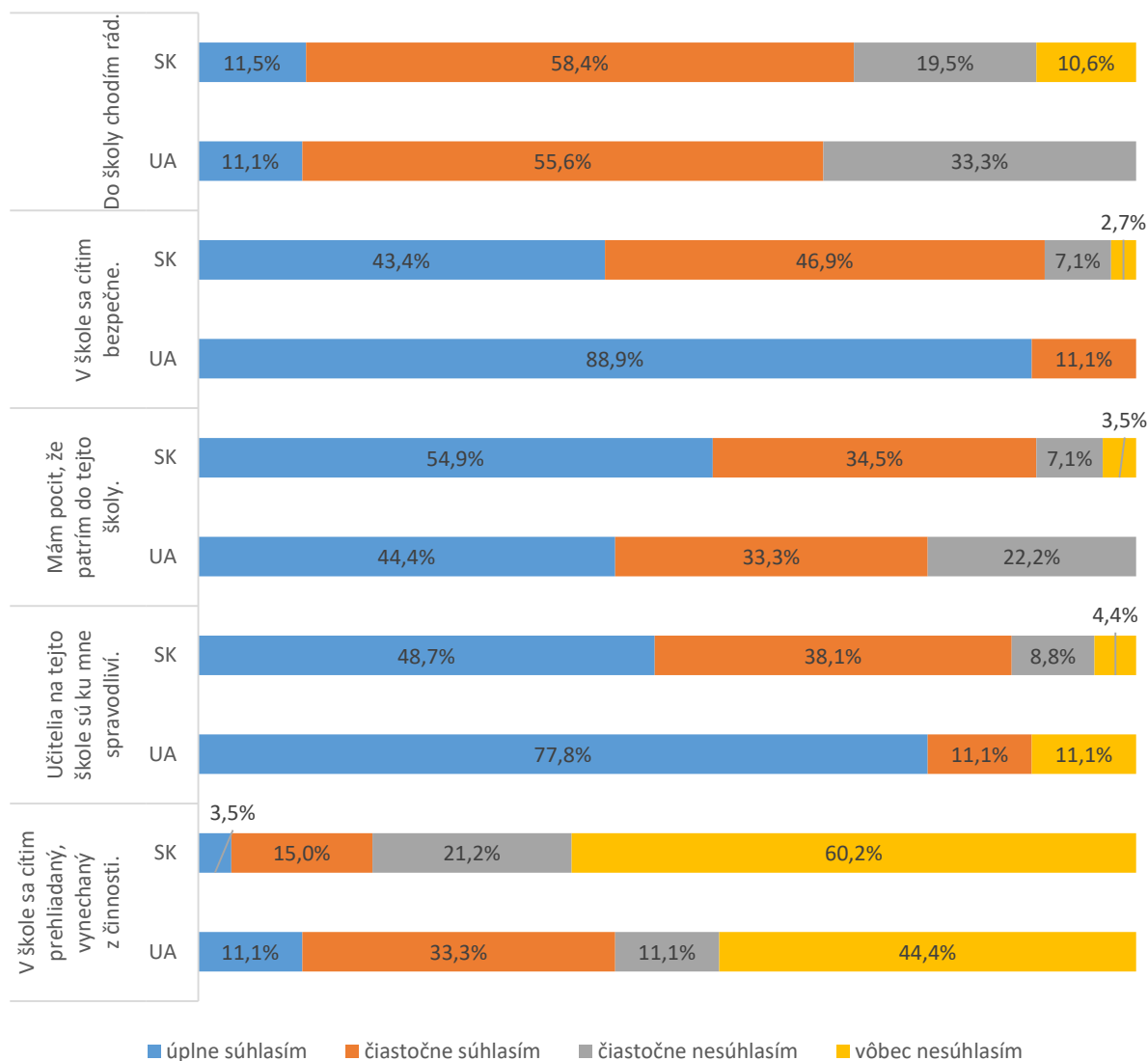

⁶ v aktuálnom školskom roku škola realizovala 3 kurzy – osobitne pre žiakov 1. ročníka, 2. – 5. ročníka a 6. - 9. ročníka, vzdelávalo sa v nich 26 žiakov

Školský podporný tím nebol v škole zriadený. Podporu v oblasti **psychického zdravia** zabezpečovali triedni učitelia, ale predovšetkým školská špeciálna pedagogička prostredníctvom individuálnych intervencií. V prípade potreby ju žiaci odídenci sami kontaktovali. Jednotný postup **hodnotenía** a klasifikácie žiakov odídencom škola zapracovala do dodatku k školskému vzdelávaciemu programu, na jeho základe si učitelia jednotlivých predmetov na zasadnutiach metodických orgánov dohodli spoločné pravidlá. Z vyjadrenia oslovených učiteľov vyplynulo, že ukrajinských žiakov hodnotili klasifikáciou s prihliadnutím na ich individualitu, jazykovú bariéru, neuplatňovali ústne preverovanie vedomostí, v písomných testoch diferencovali zadávané úlohy, redukovali ich počet alebo využívali miernejšiu stupnicu, v primárnom vzdelávaní uplatňovali aj hodnotenie vo forme opisnej spätnej väzby a povzbudenie. Skupinové **doučovanie** zo SJ ani iných predmetov škola žiakom neponúkla, individuálne im boli k dispozícii vyučujúci SJL. Niektorí žiaci 9. ročníka sa v popoludňajších hodinách zúčastňovali prípravy na externé testovanie zo SJL spolu so slovenskými spolužiakmi. **Aktivity na podporu vzťahov medzi žiakmi** škola realizovala v podobe ranných kruhov (primárne vzdelávanie) a aktivít v rámci triednických hodín, zapájala žiakov odídencom do krúžkovej činnosti, kultúrnych podujatí, zúčastňovali sa kurzov plávania, korčuľovania, školy v prírode, exkurzií, divadelných predstavení a ďalších školských i mimoškolských akcií. Spolu s ostatnými žiakmi absolvovali preventívne programy zamerané na adaptáciu či budovanie pozitívnej sociálnej klímy, ktoré škola pravidelne organizovala v spolupráci s poradenským zariadením. Oslovení učitelia uviedli, že na posilnenie socializácie a rozvíjanie spolupatričnosti využívali v edukácii učitelia občianskej náuky a etickej výchovy i vhodné témy z obsahu vzdelávania týchto predmetov. Vo výchovno-vzdelávacom procese učitelia žiakom odídencom svojpomocne prekladali kľúčové pojmy do ukrajinčiny, prípadne využívali dvojjazyčné materiály (pracovné listy) získané z webových portálov, inú **jazykovú podporu v ukrajinskom jazyku** škola žiakom neposkytovala.

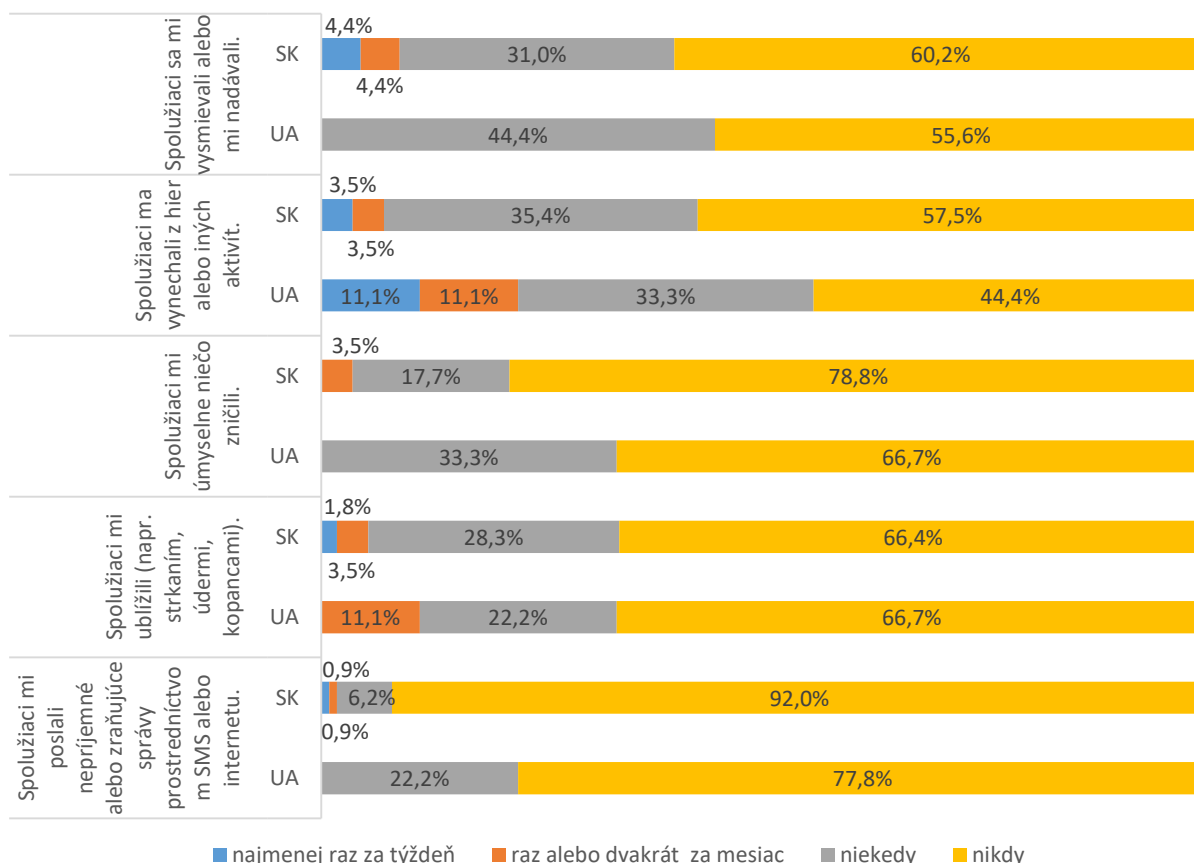
Prípravu na príchod žiakov odídencom realizovali učitelia prostredníctvom rozhovorov na triednických hodinách v predchádzajúcom školskom roku, pričom slovenskí žiaci podľa nich prejavili vysokú mieru empatie s ich situáciou, zároveň poznamenali, že prítomnosť ukrajinských žiakov brali ako prirodzenú súčasť školy vzhľadom k tomu, že dlhodobo vzdelávala žiakov rozličnej národnosti (ukrajinská, ruská, nemecká). V dotazníku zadanom žiakom nižšieho stredného vzdelávania sa väčšina slovenských i ukrajinských žiakov zhodla v tvrdeniach, že školu navštevujú radi, cítia sa v nej bezpečne, viaže ich k nej pocit spolupatričnosti a učiteľov vnímali ako spravodlivých. Takmer polovica (44,4 %) ukrajinských žiakov sa však cítila prehlíadaná a vynechávaná z činností, čo potvrdila skoro pätina (18,5 %) slovenských žiakov (*Graf 2*).

Graf 2 Spolupatričnosť žiakov ku škole

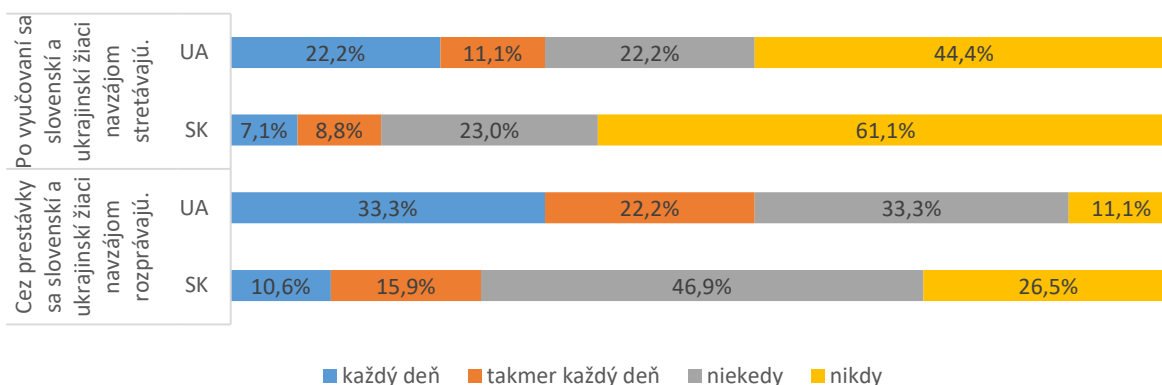
Riaditeľka školy i oslovení učitelia zhodnotili **vzťahy** medzi žiakmi ako bezproblémové. Konflikty sa vyskytovali výnimočne, týkali sa viac rozporov medzi ukrajinskými žiakmi, no s pomocou školskej špeciálnej pedagogičky sa ich podarilo eliminovať. Z výsledkov dotazníka (Graf 3) zadaného slovenským a ukrajinským žiakom vyplýva u oboch skupín respondentov sporadický výskyt niektorých sociálno-patologických javov ako vysmievanie, strkanie, úmyselné ničenie vecí alebo posielanie nepríjemných SMS správ.

Graf 3 Vzťahy žiakov v škole

Triedni učitelia v rozhovore vnímali vzájomné vzťahy medzi učiteľmi a žiakmi i žiakmi navzájom ako pozitívne, žiaci odídenci boli podľa ich názoru integrálnou súčasťou triednych kolektívov. Väčšina ukrajinských žiakov v dotazníku dosvedčila, že má viac ako jedného slovenského kamaráta (55,55 %), cez prestávky síce vyhľadávajú spoločnosť žiakov z Ukrajiny (77,77 %)⁷, ale rozprávajú sa aj so slovenskými spolužiakmi, hoci menej z nich sa s nimi stretávalo i po vyučovaní, s čím súhlasili tiež ich slovenskí rovesníci (Graf 4).

Graf 4 Nadväzovanie kontaktov medzi žiakmi

⁷ každý deň alebo takmer každý deň

Podľa riaditeľky školy sa pri komunikácii so zákonnými zástupcami nevyskytli väčšie problémy okrem niekoľkých situácií, keď pri svojom odchode zo Slovenska neodhlásili žiaka zo školy korektným spôsobom a vedenie školy nedokázalo vyhodnotiť, či je aj naďalej ich žiakom. Z vyjadrení triednych učiteľov bolo zrejmé, že všetci **zákonní zástupcovia** žiakov odídencom so školou **spolupracovali**, reagovali na ich podnety, najčastejšie spolu komunikovali prostredníctvom elektronických platforiem (EduPage, email, SMS) alebo písomných návratiek. Proaktívne oslovovali učiteľov rodičia žiakov primárneho vzdelávania, ktorí sa zúčastňovali aj rodičovských združení a konzultačných dní. Jazykovú bariéru dokázali prekonávať s pomocou online prekladačov, učiteľov ovládajúcich ruský jazyk alebo s asistenciou samotných žiakov.

Riaditeľka školy dosvedčila, že približne polovica žiakov odídencom sa v poobedňajších hodinách zúčastňovala **online vzdelávania s učiteľmi z Ukrajiny**. V dotazníku túto skutočnosť potvrdilo 44,44 % ukrajinských žiakov⁸.

Identifikácia potrieb školy pri vzdelávaní žiakov odídencom

Riaditeľka školy v rozhovore uviedla, že škola akútne potrebovala podporu najmä počas príchodu prvých žiakov odídencom v predchádzajúcom školskom roku. V súčasnosti už mala vytvorené materiálne podmienky i funkčný systém, ktorý umožňoval žiakom plnohodnotné vzdelávanie. V prípade nedostatku finančných prostriedkov by škola žiakom z Ukrajiny zabezpečila pomoc kvalifikovaných pedagogických asistentov, ktorí by im pomáhali pri usmerňovaní učebnej činnosti či vysvetľovaní učiva počas vyučovania a v popoludňajších hodinách by im v prípade potreby zabezpečovali doučovanie. Pre pedagogických zamestnancov by uvítala dostatok finančných zdrojov na ocenenie ich práce s ukrajinskými žiakmi, ktorú v súčasnosti vykonávajú aj nad rámec pracovnej náplne a často na báze dobrovoľnosti. Zlepšenie by vyžadovalo tiež vydávanie usmernení k vzdelávaniu žiakov odídencom, ktoré nezriedka reagujú na potreby škôl s oneskorením. Zároveň vyslovila predstavu zriadenia školy pod záštitou mesta, kde by ukrajinských žiakov vzdelávali pedagógovia ovládajúci ukrajinský jazyk. **Učitelia** by finančné prostriedky využili na zabezpečenie intenzívnych jazykových kurzov, ktoré by ukrajinskí žiaci absolvovali pred nástupom do školy, na služby tlmočníka a pedagogických asistentov. Prácu by im uľahčili aj dvojjazyčné učebnice a pracovné zošity z jednotlivých predmetov, písomné metodické materiály, ktorých obsahom by boli usmernenia ako postupovať pri vzdelávaní žiakov z Ukrajiny i pomoc konzultanta, na ktorého by sa v prípade potreby mohli obrátiť.

2 ZÁVERY

Škola prijala všetkých žiakov odídencom, ktorých zákonní zástupcovia prejavili záujem o základné vzdelávanie. Do ročníkov ich zaraďovala podľa veku, kritériom na ich začlenenie do bežných tried bol čo najnižší počet žiakov odídencom v triede. Zásady ich začleňovania a vzdelávania zhrnula v dodatku k školskému vzdelávaciemu programu. Učebný plán škola neupravovala a obsah vzdelávania neredukovala. Vysoká fluktuácia spôsobovala komplikácie pri vedení pedagogickej dokumentácie len v prípade, ak zákonní zástupcovia pri svojom návrate na Ukrajinu korektne neodhlásili žiaka zo školy. Jazyková úroveň jednotlivých žiakov odídencom sa líšila, učitelia ju zohľadňovali v edukácii i pri ich hodnotení. Na prekonávanie jazykovej bariéry škola žiakom zabezpečila základný kurz štátneho jazyka pre deti cudzincov

⁸ každý deň 22,22 %; takmer každý deň 11,11 %; niekedy 11,11 %

aj možnosť individuálneho doučovania zo SJ, pomoc slovenských rovesníkov alebo spolužiakov ukrajinskej a ruskej národnosti, ktorí sa v škole vzdelávali už viac rokov. Úroveň ovládania štátneho jazyka a vedomostnú úroveň žiakov odídencom zisťovali učitelia priebežne počas vyučovacieho procesu. Žiaci rozumeli jednoduchým vetám a frázam, s väčšou pomocou dokázali i komunikovať, žiaci primárneho vzdelávania aj konverzovať o bežných témach. Ich vedomostná úroveň bola porovnateľná s úrovňou slovenských žiakov. Pri odstraňovaní ich jazykových a edukačných bariér využívali učitelia online prekladače, pomoc kolegov a žiakov ovládajúcich ruský jazyk, verejne dostupné i svojpomocne vyrobené učebné pomôcky, ale predovšetkým individuálny prístup. Podporu v oblasti psychického zdravia žiakom odídencom zabezpečovala školská špeciálna pedagogička i triedni učitelia. Ich zapájaním do triednych i celoškolských aktivít škola napomáhala budovaniu vzájomných vzťahov a pozitívnej sociálnej klímy, čo v zadanom dotazníku potvrdila väčšina slovenských i ukrajinských žiakov, keď vyhodnotili školu ako miesto, ktoré navštevujú radi, cítia sa v nej bezpečne a viaže ich k nej pocit spolupatričnosti. Zároveň väčšina z nich dosvedčila, že majú viac ako jedného slovenského kamaráta a počas prestávok spolu komunikujú, hoci po vyučovaní sa s nimi stretávalo menej z nich. Zákonní zástupcovia žiakov odídencom spolupracovali s triednymi učiteľmi, najčastejšie spolu komunikovali prostredníctvom elektronických médií. Rodičovských združení a konzultačných dní sa zúčastňovali skôr rodičia žiakov odídencom primárneho vzdelávania. Podľa odhadu riaditeľky školy sa online vzdelávania s učiteľmi z Ukrajiny zúčastňovala polovica žiakov odídencom.

Na skvalitnenie vzdelávania žiakov odídencom by škola uvítala dostatok finančných prostriedkov, ktoré by použila na zaistenie pedagogických asistentov i adekvátne ohodnotenie pedagogických zamestnancov školy. Učitelia by ich využili na zabezpečenie intenzívnych jazykových kurzov, ktoré by žiaci z Ukrajiny absolvovali pred nástupom do školy, zároveň by si vedeli predstaviť dvojjazyčné učebné materiály pre žiakov odídencom a metodickú pomoc i pomoc konzultanta pri usmerňovaní ich vzdelávania.

Zamestnanci, ktorých sa príslušné inšpekčné zistenia týkajú, boli s výsledkami a závermi oboznámení.

PÍSOMNÉ MATERIÁLY POUŽITÉ PRI ŠKOLSKEJ INŠPEKCII:

1. osobné spisy žiakov odídencom,
2. katalógové listy žiakov,
3. zápisnice zo zasadnutí pedagogickej rady,
4. zápisnice zo zasadnutí metodických orgánov školy,
5. dodatok k školskému vzdelávaciemu programu.

Správu o výsledkoch školskej inšpekcie vyhotovila:

Školská inšpektorka: Mgr. Ivana Hrončeková

Dňa: 10. 05. 2023

PREROKOVANIE SPRÁVY

Na prerokovaní správy o výsledkoch školskej inšpekcie sa zúčastnili:

- a) za Štátnu školskú inšpekciu, Školské inšpekčné centrum Banská Bystrica:

Mgr. Ivana Hrončeková

b) za kontrolovaný subjekt zodpovedný vedúci zamestnanec:

Mgr. Janka Danihlíková

Prerokovanie správy o výsledkoch školskej inšpekcie potvrdzujú dňa 17. 05. 2023 v Banskej Bystrici:

a) za Štátnu školskú inšpekciu, Školské inšpekčné centrum Banská Bystrica:

Mgr. Ivana Hrončeková

.....

b) za kontrolovaný subjekt zodpovedný vedúci zamestnanec:

Mgr. Janka Danihlíková

.....

Vyjadrenie vedúceho zamestnanca kontrolovaného subjektu, ktorého sa zistenia týkajú
(vedúci zamestnanec môže zaslať písomné vyjadrenie k obsahu správy do 5 dní pracovných od prerokovania):

Mgr. Janka Danihlíková, riaditeľka školy

.....

Stanovisko školského inšpektora k vyjadreniu:

Mgr. Ivana Hrončeková, školská inšpektorka

.....

Na vedomie

Úsek inšpekčnej činnosti